

Bruselj, 8.9.2021
COM(2021) 750 final

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2021

Zmogljivost in svoboda ukrepanja EU

I. UVOD

Evropska unija načrtuje strateško pot, da bi do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina, izkoristila priložnosti digitalne dobe, gradila gospodarstvo, ki deluje za ljudi, spodbujala evropski način življenja, utrdila edinstveno prepoznavnost kot odgovorne svetovne vodilne sile ter spodbujala, varovala in krepila našo demokracijo.

Odprtost ter mednarodno in večstransko sodelovanje, ki temelji na pravilih, sta strateški odločitvi. Spodbujata blaginjo, pravičnost, stabilnost, konkurenčnost in dinamiko v EU in zunaj nje. Zgodovina evropskega projekta kaže koristi **dobro upravljane soodvisnosti in odprte strateške avtonomije**, ki temeljita na skupnih vrednotah, koheziji, močnem večstranskem upravljanju in sodelovanju, ki temelji na pravilih. Pandemija je še okrepila argumente za mednarodno sodelovanje pri reševanju svetovnih izzivov.

To poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2021 predstavlja v prihodnost usmerjen in večdisciplinaren pogled glede zmogljivosti in svobode ukrepanja EU v prihodnjih desetletjih. Na podlagi procesa medsektorskega predvidevanja¹, ki ga vodijo strokovnjaki, predstavlja svetovne trende, negotovosti in izbire, ki bodo oblikovali prihodnost Evrope. Poročilo zagotavlja okvir za morebitne odzive politike. Temelji na poročilu o strateškem predvidevanju za leto 2020², ki je odpornost uvedlo kot novo vodilo za oblikovanje politik EU.

V oddelku II so opredeljeni pomembni **strukturni svetovni trendi do leta 2050, ki bodo vplivali na zmogljivost in svobodo ukrepanja EU**: podnebne spremembe in drugi okoljski izzivi; digitalna hiperpovezljivost in tehnološka preobrazba; pritiski na demokracijo in vrednote ter spremembe v svetovnem redu in demografiji. V oddelku III je določenih **deset področij, na katerih bi lahko EU okrepila svojo odprto strateško avtonomijo in vodilno vlogo v svetu**. V poročilu je poudarjeno, da bosta prihodnja zmogljivost in svoboda ukrepanja EU odvisni od tega, ali bo EU lahko danes na podlagi svojih vrednot in interesov sprejela ambiciozne odločitve na vseh opredeljenih področjih politike.

II. KLJUČNI SVETOVNI TRENDI

1. PODNEBNE SPREMEMBE IN DRUGI OKOLJSKI IZZIVI

Podnebne spremembe že vplivajo na vse regije na Zemlji na način, kakršnega še ni bilo, in to na nepovraten način.³ V skladu s sedanjo krivuljo bo globalno segrevanje v naslednjih dveh desetletjih verjetno preseglo 1,5°C, do leta 2050 pa se bo približalo 2°C⁴. Prvo

¹ Poročilo temelji na poročilu Skupnega raziskovalnega središča o „znanosti za politiko“: (2021), *Oblikovanje in zagotavljanje odprte strateške avtonomije EU do leta 2040 in naprej*. Proces predvidevanja je vključeval posvetovanja z državami članicami in razprave s partnerji v okviru evropskega sistema za strateške in politične analize, pregled literature, delfsko raziskavo (ki je vključevala službe Komisije, Evropsko službo za zunanje delovanje in ustrezne deležnike iz akademskih krogov, industrije, civilne družbe, javne uprave in mednarodnih institucij) ter oblikovanje scenarijev. Poleg tega so tekoče delo v zvezi s [preglednicami odpornosti](#) in druge dejavnosti predvidevanja prispevali k analizi odprte strateške avtonomije EU.

² *Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2020: Načrtovanje poti k odpornejši Evropi* (COM(2020) 493).

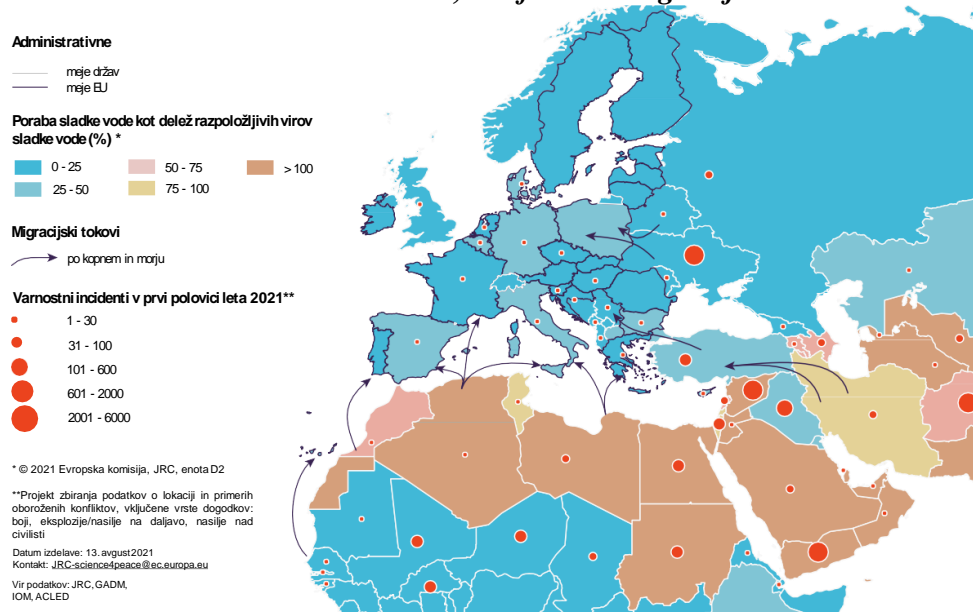
³ IPCC (2021), *Climate change 2021: The Physical Science Basis* (Podnebne spremembe v letu 2021: fizikalnoznanstvena podlaga). *Prispevek delovne skupine I k šestemu ocenjevalnemu poročilu Medvladnega panela za podnebne spremembe*.

⁴ Svetovna meteorološka organizacija (2021), *WMO global annual to decadal climate update*.

posamezno leto globalne temperature na tej ravni bi lahko izmerili že v naslednjih petih letih. Vsakih dodatnih 0,5 C bo povečalo intenzivnost in pogostost ekstremnih vremenskih pojavov, suš, požarov v naravi ali poplav, tudi na območjih, kjer je bilo to v preteklosti neobičajno. Višje temperature pomenijo tudi več taljenja ledu in višje morske gladine. Te spremembe bodo imele pomembne posledice za okolje, zdravje, prehransko in vodno varnost ter varnost ljudi in človekov razvoj. V zadnjem desetletju so vremenski dogodki v povprečju vsako leto povzročili razselitev približno 23 milijonov ljudi, migracijski pritiski pa se bodo le še povečali. Do leta 2050 bi lahko humanitarno pomoč vsako leto potrebovalo več kot 200 milijonov ljudi, delno zaradi nesreč, povezanih s podnebjem⁵.

Pritisk na vodno in prehransko varnost se bo še naprej povečeval. Deli Evrope so že pod srednje do visokimi ravnmi vodnega stresa (*slika 1*), kar naj bi se sčasoma še povečalo. Pomanjkanje vode bo postalo še posebej problematično v južnem sosedstvu EU, kar bi lahko zaostri konflikte in pritiske na migracije. To vprašanje lahko zaradi neustrezne prehranske varnosti in cenovnih šokov vpliva tudi posredno na EU. Več kot 40 % kmetijskega uvoza v EU bi lahko do leta 2050 postalo zelo dovzetnega za sušo⁶, kar bi spodbudilo tekmovanje za vodo in rodovitno zemljo. Na splošno bi lahko učinek suš na gospodarstvo EU do leta 2100 dosegel več kot 65 milijard EUR letno⁷. Območja kmetijske dejavnosti se ne bodo premikala proti severu, saj bo višje povprečne temperature v severni Evropi spremljalo tveganje povečanih mrzlih valov zaradi oslabljenega zalivskega toka.

Slika 1: Vodni stres, konflikti in migracije⁸

⁵ Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseca (2019), *The Cost of Doing Nothing* (Cena neukrepanja).

⁶ Ercin, E., Veldkamp, T.I.E. & Hunink, J. (2021), *Cross-border climate vulnerabilities of the European Union to drought* (Čezmejne podnebne ranljivosti Evropske unije zaradi suše) (Nat Commun 12, 3322).

⁷ Naumann, G., Cammalleri, C., Mentaschi, L. et al., *Increased economic drought impacts in Europe with anthropogenic warming* (Povečani gospodarski učinki suše v Evropi kot posledica antropogenega segrevanja). Nat. Clim. Chang. 11, str. 485–491 (2021).

⁸ Evropska komisija (2021); *Ta kazalnik kaže, koliko sladke vode se porabi glede na gospodarske dejavnosti v primerjavi s skupnimi obnovljivimi viri sladke vode, ki so na voljo. **Projekt zbiranja podatkov o lokaciji in primerih oboroženih konfliktov, vključene vrste dogodkov: boji, eksplozije/nasilje na daljavo, nasilje nad civilisti. Vir podatkov: JRC, GADM, IOM, ACLED.

Okoljski izzivi segajo precej dlje od podnebnih sprememb, pri čemer so razmere, povezane z izgubo biotske raznovrstnosti in spremembami v dušikovem ciklu, še posebej zaskrbljujoče. Naravni ekosistemi EU so pod kumulativnimi pritiski ne le zaradi podnebnih sprememb, temveč tudi zaradi onesnaževanja, rabe zemljišč, pridobivanja virov, invazivnih vrst in izgube oprasačevalcev. Poleg tega so človeške dejavnosti znatno spremenile dušikov cikel, predvsem zaradi kmetijske rabe. Obseg te spremembe je veliko večji od spremembe ogljikovega cikla zaradi emisij toplogrednih plinov⁹. To vpliva na sladko vodo, obalna območja in zdravje ljudi. Takšni okoljski izzivi imajo pogosto spregledane gospodarske posledice: po ocenah je svetovna izguba na področju ekosistemskih storitev zaradi spremembe pokrovnosti tal v obdobju od leta 1997 do leta 2011 znašala od 3,5 do 18,5 milijona EUR letno, izguba zaradi degradacije tal pa od 5,5 do 10,5 milijona EUR letno¹⁰.

Med podnebnimi spremembami, izgubo biotske raznovrstnosti, degradacijo okolja in javnim zdravjem obstaja pomembna povezava. Izguba biotske raznovrstnosti, pritisk na živalske habitate, prekomerna uporaba antibiotikov, tveganja v zvezi z biološkimi raziskavami visoko patogenih mikrobov, nezdrav način življenja – vsi ti dejavniki povečujejo verjetnost prihodnjih pandemij ali bolezni. Rezultati bodo vplivali na ljudi, glavne prehranske poljščine in zdravje živali. Izzivi vključujejo nalezljive bolezni, napredno protimikrobno odpornost, nenalezljive bolezni (rak, sladkorna bolezen ali debelost) in težave z duševnim zdravjem. Poleg tega bodo nekatere bolezni (malarija ali denga) zaradi podnebnih sprememb postale bolj razširjene na severu¹¹.

2. DIGITALNA HIPERPOVEZLJIVOST IN TEHNOLOŠKA PREOBRAZBA

Da bi bila tehnološko in digitalno suverena, bo morala EU podpirati razvoj in uporabo znanja in tehnologij, osredotočenih na človeka. EU je pomemben akter na področju znanja in inovacij: predstavlja skoraj 20 % vseh svetovnih raziskav in razvoja, publikacij in patentiranja¹². Vendar zaostaja za svetovnimi konkurenti pri zasebnih naložbah v raziskave in drugih kazalnikih. EU ima vrzel v uspešnosti z Avstralijo, Kanado, Japonsko, Južno Korejo in Združenimi državami Amerike. Od leta 2014 se je njen položaj izboljšal v primerjavi z Avstralijo, Kanado, Brazilijo, Indijo, Rusijo in Južno Afriko, vendar se je poslabšal v primerjavi z Japonsko, Južno Korejo, ZDA in Kitajsko.

Kljub negotovostim, ki spremljajo nastajajoče tehnologije, je jasno, da so lahko nekatere prodorne inovacije ključne za dvojni prehod in konkurenčnost¹³. EU je v tehnološkem pogledu vodilna na področju napredne proizvodnje in materialov, saj njena podjetja zagotavljajo številne ključne dejavnike za svetovne proizvodne linije. Ima vodilno vlogo pri prihodnji pametni in trajnostni mobilnosti ter nizkoogljičnih tehnologijah. Zmožljivosti EU na področju umetne inteligence, velepodatkov in robotike so podobne zmožljivostim Japonske, vendar mora nadoknaditi zaostanek za vodilnima: ZDA in Kitajsko.

⁹ Evropska agencija za okolje (2019), *Evropsko okolje – stanje in napovedi 2020*.

¹⁰ COM(2021) 380.

¹¹ Kyle J. Foreman *et al.* (2018), *Forecasting life expectancy, years of life and all-cause and cause-specific formality for 250 causes of death: reference and alternative scenarios for 2016-2040 for 195 countries and territories* (The Lancet).

¹² EU je na svetovni ravni odgovorna za največji delež patentnih prijav na področju naprednih proizvodnih tehnologij in interneta stvari za mobilnost. Evropska komisija (2020), *Znanost, raziskave in inovacije v EU, 2020*.

¹³ SWD(2021) 352.

Na področju ključnih kvantnih tehnologij so trenutno vodilne ZDA, Japonska in Kitajska¹⁴. EU bo imela do leta 2025 svoj prvi računalnik s kvantnim pospeševanjem, ob ustreznih naložbah pa bi lahko bila na čelu kvantnih zmogljivosti do leta 2030¹⁵.

Druge obetavne tehnologije vključujejo mikroelektroniko, nove materiale za biorazgradljivo elektroniko, prožno in tiskano elektroniko ter tehnologije, ki temeljijo na 2D materialu, kot je grafen. Poleg tega imajo številne pilotne tehnologije velik potencial za razogljičenje. Te vključujejo čisti vodik, goriva z nizkimi emisijami ogljika, zajemanje in shranjevanje/uporabo ogljika, trajnostne baterije naslednje generacije, tehnologije in materiale na biološki osnovi, krekning metana¹⁶, visokotemperaturno superprevodnost, napredno geotermalno energijo in energijo oceanov, proizvodnjo vetrne energije na visoki nadmorski višini ter napredne jedrske reaktorje na osnovi fuzije¹⁷. V tem okviru imajo velik potencial tudi različne sonaravne rešitve, kot je obsežno ponovno pogozdovanje.

Poleg posebnih tehnologij preobrazbo spodbuja tudi hiperpovezljivost. Posledica tega je večje zblíževanje industrij, izdelkov, tehnologij in storitev. Število povezanih naprav na svetovni ravni bi se lahko povečalo s 30,4 milijarde leta 2020 na 200 milijard leta 2030. Večja povezanost objektov, krajev in ljudi bo privedla do novih izdelkov, storitev, poslovnih modelov ter življenjskih in delovnih vzorcev. Hkrati se povečuje tveganje kibernetičnih napadov in izpadov omrežja v digitalnem in fizičnem svetu, npr. osnovne infrastrukture, kot so cevovodi in bolnišnice. Prav tako lahko poveča nevarnost izgube intelektualne lastnine ter izgube in kraje podatkov. Hiperpovezljivost se je zaradi pandemije še pospešila, njen družbeni vpliv pa je treba pozorno spremljati.

Vendar nove tehnologije in hiperpovezljivost predstavljajo tudi izzive. Nekatera delovna mesta bodo izgubljena zaradi avtomatizacije¹⁸. Ugotovljeno je bilo, da se je v letu 2018 samo v EU približno 14 % odraslih delavcev soočalo z zelo visokim tveganjem avtomatizacije¹⁹. V prihodnosti bi se lahko 50 % sedanjih delovnih mest na svetovni ravni avtomatiziralo²⁰, pri čemer obstajajo velike razlike med državami in sektorji²¹. Pojavila se bodo nova delovna mesta, vendar bodo zahtevala nova znanja in spretnosti. Če ti trendi ne bodo obravnavani, lahko privedejo do spodkopavanja temeljnih socialnih pravic ter povečanja neenakosti in odvisnosti znotraj držav in med njimi. Poleg tega lahko digitalni prehod poveča e-odpadke in spodbudi povpraševanje po energiji ali uporabi redkih virov²².

3. PRITISK NA DEMOKRATIČNE MODELE UPRAVLJANJA IN VREDNOTE

¹⁴ Naložbe ZDA bodo v obdobju 2019–2028 presegle 1 milijardo EUR, Kitajska pa gradi 9 milijard EUR vreden nacionalni laboratorij za kvantne informacijske znanosti. JRC (2021), *Oblikovanje in zagotavljanje odprte strateške avtonomije EU do leta 2040 in naprej*.

¹⁵ COM(2021) 118.

¹⁶ Toplogredni plin, katerega toplogredni učinek je 25-kratnik ogljikovega dioksida.

¹⁷ Svetovni gospodarski forum (2015), *Scaling technologies to decarbonise energy*. Proizvodnja jedrske energije, ki temelji na fuziji, lahko pomaga rešiti problem radioaktivnih odpadkov iz jedrske energije, ki temelji na fisiji.

¹⁸ Svetovni gospodarski forum (2020), *The future of jobs report 2020* (Poročilo o prihodnosti zaposlitev za leto 2020).

¹⁹ Pouliakas K. (2018), *Determinants of automation risks in the labour market, a skills-needs approach*, IZA Institute of Labour Economics.

²⁰ Vir: Evropska komisija.

²¹ OECD (2021), *What happened to jobs at risk of automation, policy brief on the future of work*.

²² Evropski parlament, *E-odpadki v EU: dejstva in številke* (infografika).

EU je največja skupina demokracij na svetu, vendar se demokratično upravljanje na svetovni ravni zmanjšuje. Leto 2020 je bilo 15. zaporedno leto zmanjševanja političnih pravic in državljskih svoboščin na svetovni ravni²³, ki ga je v številnih regijah še zaostriła pandemija koronavirusa. 34 % svetovnega prebivalstva živi v državah, kjer se demokratično upravljanje zmanjšuje, le 4 % pa živijo v državah, ki postajajo bolj demokratične²⁴. Geopolitično tekmovanje²⁵, meddržavna polarizacija in napetosti se bodo verjetno nadaljevali tudi v prihodnjih desetletjih. Če se bo nadaljevalo spodkopavanje demokratičnega upravljanja, bo to vplivalo na uveljavljene in nastajajoče demokracije. Dolgoročna uspešnost demokratičnih sistemov je odvisna od njihove sposobnosti prilagajanja novim razmeram ter ohranjanja odpornosti na notranje in zunanje izzive.

Območja nestabilnosti in konfliktov, ki so blizu EU in širše, bodo verjetno ostala in se bodo morda celo povečala. Državni in nedežavni akterji bodo verjetno okrepiли svoja hibridna orodja, vključno z uporabo prelomnih tehnologij, širjenjem dezinformacij in napačnih informacij, informacijskimi operacijami ter vojaškim in nevojaškim vplivom. Zatiranje svoboščin in demokratičnih reform ter stalna nestabilnost v državah in regijah v bližnjem in širšem sosedstvu EU, kot sta Afganistan in Sirija, bosta še naprej vplivala na migracijski pritisk.

Obsežne dezinformacije, ki jih poganjajo nova orodja in spletne platforme, bodo predstavljale vse večje izzive za demokratične sisteme in spodbudile novo vrsto informacijskega vojskovanja. Države, organizirane kriminalne združbe, podjetja ali posamezniki te rešitve uporabljajo za širjenje dezinformacij po vsem svetu ali za pridobivanje konkurenčnih prednosti. To bi lahko ogrozilo naše demokracije, polariziralo razprave ter ogrozilo zdravje, varnost in okolje.

4. SPREMEMBE V SVETOVNEM REDU IN DEMOGRAFIJI

Svetovno prebivalstvo bo leta 2030 doseglo 8,5 milijarde, leta 2050 pa 9,7 milijarde. Rast prebivalstva bo neenakomerna. V številnih razvitih gospodarstvih bo stagniralo. Število prebivalcev EU naj bi se zmanjšalo na nekaj več kot 420 milijonov, kar je 4,3-odstotni delež svetovnega prebivalstva. V Aziji bi se lahko v 40. letih 21. stoletja dosegel vrh, nato se pričakuje, da se bo prebivalstvo najprej ustalilo, nato pa se bo začelo zmanjševati okrog sredine stoletja, pri čemer se vzhodna Azija sooča s hitrim demografskim upadom²⁶. Prebivalstvo Afrike naj bi se med letoma 2017 in 2035 povečalo z 1,2 milijarde na 1,8 milijarde, ko bo približno polovica prebivalstva mlajša od 21 let. Leta 2050 bodo najbolj poseljene države Indija, Kitajska, Nigerija, ZDA in Pakistan (*slika 2*). Demografska rast bo vplivala na geopolitične ambicije, vendar lahko povzroči tudi trajnostne ali migracijske izzive. Do leta 2050 se bo število delovno sposobnega prebivalstva v Evropi zmanjšalo za približno 16 %, na Kitajskem pa za 17 %, medtem ko se bo povečalo v Severni Ameriki in Indiji²⁷. Napovedana povprečna starost prebivalstva EU se bo s 43,9 let leta 2020 zvišala na 48,2 let do leta 2050. Za številna območja EU je napovedano močno povečanje koeficientov

²³ Freedom House, *Freedom in the World 2021*.

²⁴ Alizada N., Cole R., Gastaldi L., Grahn S., Hellmeier S., Kolvani P., Lachapelle J., Lührmann A., Maerz S. F., Pillai S., Lindberg S. I., 2021. *Autocratization Turns Viral. Democracy Report 2021*. Univerza v Göteborgu: V-Dem Institute.

²⁵ Glej na primer: Sharon Lecocq (2020), *EU foreign policy and hybrid actors in the Middle East: ready for geopolitical contestation?*, *Global Affairs*, 6:4-5, 363-380, DOI: 10.1080/23340460.2021.1872401.

²⁶ OZN (2019), *World population prospects* (Napovedi za svetovno prebivalstvo).

²⁷ (2021) *Oblikovanje in zagotavljanje strateške avtonomije EU do leta 2040 in naprej*.

skupne starostne odvisnosti starejših²⁸. Če se bo ta trend nadaljeval, bo lahko do leta 2050 na vsakih 100 zaposlenih v EU 135 odvisnih nezaposlenih²⁹.

Slika 2: Predvideni deleži svetovnega prebivalstva³⁰

Naslednja desetletja bo zaznamovala vse večja prerazporeditev svetovne moči, njeno geopolitično težišče pa se bo premaknilo proti vzhodu³¹. Države G7 (Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Združeno kraljestvo in ZDA) trenutno predstavljajo približno 40 % svetovnega BDP, medtem ko so leta 1975 predstavljale 60 %³². Gospodarska teža „7 držav v vzponu“ (Brazilije, Kitajske, Indije, Indonezije, Mehike, Rusije in Turčije) ustreza približno dvema tretjinama gospodarske teže držav G7. To razmerje se bo v obdobju do leta 2050 obrnilo. Kitajska naj bi pred koncem tega desetletja postala največje gospodarstvo, Indija pa bi lahko v naslednjih 20 letih presegla EU (slika 3). Hkrati pa rast BDP v državah v vzponu in državah v razvoju ne pomeni nujno boljše kakovosti življenja za njihove državljane, tudi za države z visokim BDP na prebivalca³³. Večje neenakosti ter nižji okoljski in delovni standardi ostajajo ključni izzivi za gospodarstva v vzponu.

Svetovno rivalstvo in nestabilnost se bosta verjetno povečala. Konkurenca med ZDA in Kitajsko bi lahko postala glavna značilnost geopolitičnega okolja. Energetski prehod bo še dodatno prispeval k prerazporeditvi moči. Najbolj prizadeti bodo izvozniki fosilnih goriv z najmanj raznolikimi gospodarstvi in/ali najšibkejšimi institucijami. Po drugi strani pa bodo države z veliko zmogljivostjo za proizvodnjo in izvoz energije iz obnovljivih virov pridobile večji vpliv. EU lahko pričakuje stalne napetosti in škodljivo konkurenco (tudi s strani

²⁸ Skupno razmerje starostne odvisnosti je povezano s številom posameznikov, za katere je verjetno, da bodo odvisni od podpore drugih oseb pri vsakodnevem življenju – mladih in starejših, v primerjavi s številom posameznikov, ki lahko zagotovijo to podporo (Eurostat).

²⁹ JRC (2019), *Demographic scenarios for the EU: migration, population and education*.

³⁰ OZN (2019), *World population prospects* (Napovedi za svetovno prebivalstvo).

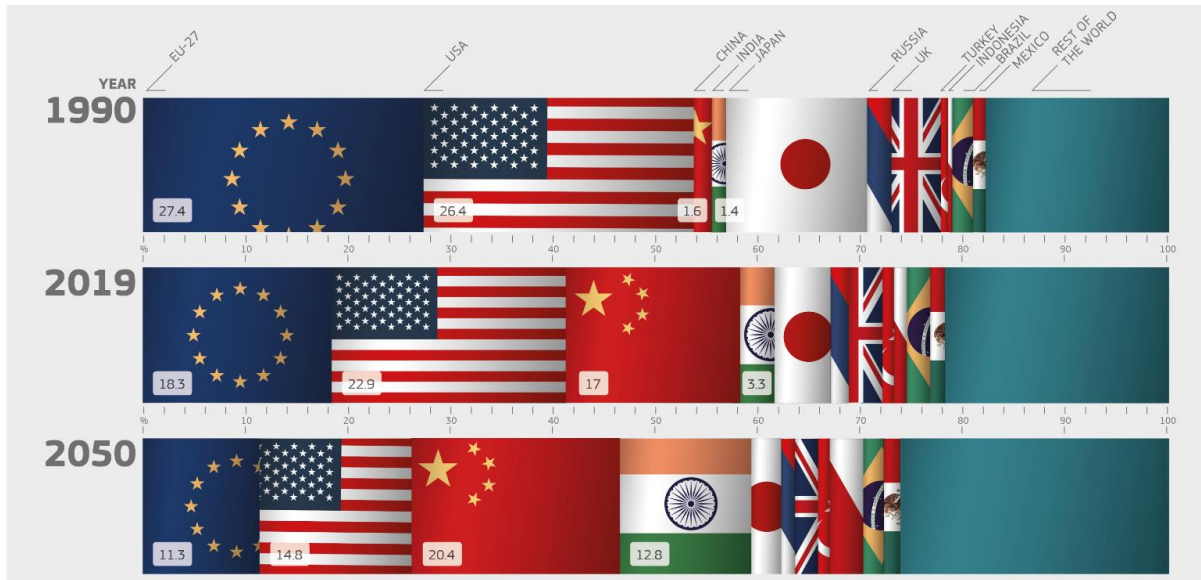
³¹ To se že čuti v mednarodnih organizacijah, v okviru katerih gospodarstva v vzponu vse bolj oblikujejo politiko.

³² EU je tudi „ne-šteta“ članica skupine G7. Ker pri tem sodelovanju sodeluje kot nadnacionalna organizacija, se v tej primerjavi ne upošteva.

³³ Indeks človekovega razvoja je bil oblikovan, da bi se poudarilo, da bi morali biti ljudje in njihove sposobnosti najpomembnejše merilo za ocenjevanje razvoja države, ne pa zgolj gospodarska rast.

Kitajske in Rusije), za kar so potrebne trdne politike za predvidevanje stabilnosti in blaginje, zlasti v svojem sosedstvu. Zaradi konkurence na spornih območjih, kot sta vesolje ali Arktika, bi lahko nastale nove napetosti. Vse večje grožnje zaradi organiziranega kriminala, korupcije, ekstremizma, terorizma in hibridnih groženj, vključno z instrumentalizacijo migracij za politične namene, bi lahko vse bolj ogrozile varnost EU.

Slika 3: Predvideni deleži svetovnega BDP³⁴

Večdimenzionalna konkurenca in globoka soodvisnost bosta verjetno odločilni značilnosti vse bolj večpolarnega svetovnega reda. Zaradi okrepljenih rivalstev na številnih področjih obstaja tveganje razdrobljenosti svetovnega upravljanja in infrastrukture. Verjetno se bodo pojavili bolj raznoliki in odločni akterji z vedno večjimi zmogljivostmi in težnjami. To vključuje nedežavne akterje in notranje akterje ter nadnacionalna gibanja. Medtem ko noben akter ne bo mogel prevladovati v vseh regijah in na vseh političnih področjih³⁵, se bodo strateške odvisnosti in zmogljivosti še naprej pojavljale in razvijale.

III. SOOČANJE Z IZZIVI IN IZKORIŠČANJE PRILOŽNOSTI ZA VODILNI POLOŽAJ EU V SVETU

1. ZAGOTAVLJANJE TRAJNOSTNIH IN ODPORNIH ZDRAVSTVENIH IN PREHRANSKIH SISTEMOV

³⁴ Podatki ustrezajo deležem nominalnega BDP, merjenim v sedanjih ameriških dolarjih. Pridobljeni so iz najnovejših dolgoročnih napovedi OECD (*Economic Outlook 103*, julij 2018). S prilagoditvijo paritete kupne moči je rast Kitajske in Indije hitrejša. Prilagojeni BDP Kitajske je že višji od BDP ZDA ali EU, Indija pa ju bo prehitela do leta 2040. Razlog za to je dejstvo, da ekonomska konvergenca običajno pomeni zvišanje lokalnih cen (na primer storitev), zato prilagoditev PKM povečuje BDP gospodarstev v vzponu v primerjavi z razvitimi gospodarstvi. Primerjave realnega BDP med temi štirimi primeri so podobne tistim, ki temeljijo na nominalnem BDP.

³⁵ Poročilo Sveta nacionalnih obveščevalnih služb Združenih držav (2021), *Svetovni trendi 2040*. Poročilo, objavljeno vsaka štiri leta od leta 1997, ocenjuje ključne trende in negotovosti, ki bodo vplivali na strateško okolje ZDA v naslednjih 20 letih. Pri pripravi zadnje izdaje je bilo opravljeno posvetovanje z evropskim sistemom za strateške in politične analize.

Zdravstveni sistemi EU so med najnaprednejšimi na svetu³⁶, vendar je treba povečati njihovo trajnost in odpornost. To vključuje naložbe v inovativne modele oskrbe (npr. celostno oskrbo, telemedicino), krepitev delovne sile v zdravstvu, osredotočanje na preventivne ukrepe in obravnavanje komorbidnosti. Za zagotovitev bolj zdravega staranja bo treba bolj zdrav način življenja in telesno dejavnost kombinirati s pametnimi alternativami dolgoročni oskrbi, kot so rešitve medicine na daljavo in robotika oskrbe na domu. Nove tehnologije, povezane s socialno in zdravstveno politiko, bi lahko ublažile dodatne stroške, povezane s staranjem prebivalstva, hkrati pa starejšim in invalidom omogočile bolj samostojno življenje. Spletna interakcija, spremljanje in ustrezna samopomoč pacientov bi lahko ustvarili letne prihranke v višini do 120 milijard EUR pri javnih izdatkih za zdravstveno varstvo po vsej EU³⁷. Skupni evropski podatkovni prostor za zdravje bi lahko podpiral hiter razvoj in uporabo personalizirane medicine prek odločitev, ki temeljijo na podatkih, s čimer bi se izboljšala učinkovitost in dostopnost zdravstvenega varstva.

Na začetku pandemije so postale očitne strateške odvisnosti EU od tretjih držav v zvezi s kritičnim blagom, kot so zdravila. Od 5 200 uvoženih proizvodov je EU močno odvisna od uvoza 137 proizvodov iz „občutljivih ekosistemov“³⁸, pri čemer 14 proizvodov spada v zdravstveni ekosistem. Pomemben del učinkovin, ki se uporabljajo za generična zdravila, prihaja iz Indije in Kitajske, enako velja za večino surovin in vmesnih produktov, ki se uporabljajo v farmacevtskem sektorju. Obe državi krepi svojo okoljske in varnostne ukrepe za kemično industrijo, Kitajska pa zapira nekatere proizvodne obrate. To bi lahko vplivalo na razpoložljivost in oblikovanje cen zdravil³⁹. Čeprav ima EU močne zmogljivosti za proizvodnjo inovativnih zdravil, mora z alternativnimi viri zagotoviti zanesljivo oskrbo s kritičnimi izdelki brez patentne zaščite s posebej utrjenimi dobavnimi verigami. Vendar so dobavne verige farmacevtskih izdelkov zelo zapletene in zahtevajo najvišjo kakovost. Zato so še posebej ranljive za motnje v oskrbi. V primeru krize na področju javnega zdravja ali motenj v oskrbi kratkoročno ni mogoče vzpostaviti alternativnih proizvajalcev nekaterih ključnih sestavnih delov. Vendar je za javno zdravje ključnega pomena, da so nekateri izdelki vedno na voljo⁴⁰. Vzpostavitev ali ponovno vzpostavitev proizvodnje nekaterih kritičnih zdravil in zdravstvenih protiukrepov v EU bi lahko podprli z inovacijami v proizvodnih procesih, da bi nadomestili morebitne višje proizvodne stroške v EU ter okrepili vodilni položaj na področju zelene in digitalne farmacevtske proizvodnje.

Evropska zdravstvena unija bi okrepila sposobnost EU za spopadanje z novimi zdravstvenimi krizami. Pandemija je pokazala potrebo po celovitem pregledu struktur in mehanizmov EU, ki so pomembni za preprečevanje čezmejnih nevarnosti za zdravje in odzivanje nanje. Močnejša evropska zdravstvena unija bi lahko okrepila skupno pripravljenost EU na nevarnosti za zdravje in usklajevanje v času krize. Organ EU za pripravljenost in odzivanje na izredne zdravstvene razmere (HERA) bo pomagal predvideti čezmejne nevarnosti za zdravje ter podprl pripravljenost in odziv z osredotočanjem na

³⁶ Evropska komisija (2020), *Poročilo o vplivu demografskih sprememb*.

³⁷ COM(2021) 118.

³⁸ SWD(2021) 352. Posodobljena nova industrijska strategija opredeljuje nekatera področja, na katerih je odvisnost EU od omejenega števila dobaviteljev največja in ki so opredeljena kot „občutljivi ekosistemi“ (npr. vesolje in obramba, elektronika, zdravje itd.). V delovnem dokumentu služb Komisije je bila napovedana druga faza pregleda morebitnih odvisnosti in rednega spremljanja sedanjih in prihodnjih odvisnosti EU.

³⁹ Evropska komisija (2020), bilten *Foresight ON* na temo zdravja.

⁴⁰ Na primer, velika odvisnost EU od plazme iz ZDA, zlasti kadar niso na voljo drugi dobavitelji, ogroža njene zdravstvene zmogljivosti in zmožnost odzivanja v primeru novih kriz v javnem zdravju.

vnaprejšnje ocene nevarnosti, predvidevanje, tržne informacije in pregled obzorja novih patogenov in tehnologij. To znanje bo HERA tudi pomagalo usmerjati pripravo letnega poročila o stanju pripravljenosti. Na svetovni ravni je še vedno pomembno okrepiti mednarodno pripravljenost in odziv na prihodnje pandemije, zlasti z reformo Svetovne zdravstvene organizacije in krepitvijo njene zmogljivosti za odzivanje na izredne zdravstvene razmere. To vključuje tudi prizadevanja za mednarodno pogodbo o obvladovanju pandemij⁴¹ in krepitev lokalnih proizvodnih zmogljivosti. Multilateralizem je edini način za preprečevanje ponovitve podobnih kriz v prihodnosti.

Prehranski sistemi EU so vse bolj ogroženi, vendar bi lahko nove tehnologije okrepile njihovo trajnost in odpornost. Med pandemijo je bilo ključnega pomena ukrepanje EU za lažji pretok hrane po enotnem trgu in ohranjanje odprtosti svetovne trgovine. Vendar lahko podnebne spremembe in degradacija narave izkrivljajo ponudbo, povpraševanje in trgovino v glavnih regijah, ki proizvajajo hrano, vključno z EU, kar povzroča spremenljivost in skoke v cenah⁴², kar bi lahko imelo resne socialno-ekonomske posledice. Vpliv bodo imele tudi spremembe v povpraševanju in prehrani. Napredek na področju nutrigenomike (ki povezuje človeški genom s prehrano in zdravjem) bo na primer privedel do bolj prilagojene prehrane in novih zdravstvenih potreb⁴³. Sprejetje zakonodajnega okvira za trajnostne prehranske sisteme bo pospešilo in olajšalo prehod ter povečalo prehransko trajnost. Disruptivne inovacije, kot so hrana na osnovi žuželk in alg, celično kmetijstvo ali gojenje v zaprtih prostorih⁴⁴, bi lahko zmanjšale ekološki odtis proizvodnje hrane. Biotehnologija, vključno z novimi genomskimi tehnikami, bi lahko imela ključno vlogo pri razvoju inovativnih in trajnostnih načinov za zaščito pridelka pred škodljivci, boleznimi in učinki podnebnih sprememb. Ključnega pomena bo skladen in trajnosten pristop k celotnemu prehranskemu sistemu, od proizvodnje hrane do zmanjšanja živilskih odpadkov.

2. ZAGOTAVLJANJE RAZOGLJIČENE IN CENOVNO DOSTOPNE ENERGIJE

Zagotavljanje zadostne oskrbe z razogljičeno in cenovno dostopno energijo je ključnega pomena na poti k okolju prijaznejši in bolj digitalni Evropi. Izvajanje zelenih ciljev EU bi pomenilo, da bi do leta 2050 več kot 80 % bruto domače porabe energije izviralo iz nizkoogljičnih virov, večinoma iz obnovljivih virov, fosilna goriva za energetske namene pa bi se zmanjšala na manj kot 10 %⁴⁵. Zmanjšanje odvisnosti EU od fosilnih goriv zahteva večjo uporabo obnovljivih virov energije in hitro diverzifikacijo oskrbe z energijo v EU. Vključuje tudi razvoj energetske infrastrukture, pametnih omrežij ter novih nizkoogljičnih in okolju prijaznih tehnologij in rešitev, tako v EU kot skupaj s ključnimi partnerji iz tretjih držav. Poleg tega poziva k preprečevanju selitve virov CO₂. Večja energijska učinkovitost bo ključnega pomena za preprečevanje morebitnega povratnega učinka, saj postaja energija iz obnovljivih virov cenejša in človeštvo je porabi več. Da bi dosegli cilje Pariškega sporazuma

⁴¹ EU in skupina držav iz vseh regij Svetovne zdravstvene organizacije sta pred 74. zasedanjem Generalne skupščine Svetovne zdravstvene organizacije maja 2021 sestavili koalicijo, da bi vzpostavili proces za konvencijo, sporazum ali drug mednarodni instrument Svetovne zdravstvene organizacije o pripravljenosti in odzivanju na pandemijo.

⁴² Evropska komisija (2021), bilten *Foresight ON* na temo sinergij med civilnimi, obrambnimi in vesoljskimi industrijami.

⁴³ Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research (2019), *50 trends influencing Europe's food sector by 2035*.

⁴⁴ Evropska komisija (2020), bilten *Foresight ON* na temo zdravja.

⁴⁵ *Krepitev evropskih podnebnih ambicij do leta 2030 – Vlaganje v podnebno nevtralno prihodnost v korist naših državljanov* (SWD(2020) 176).

in evropskega zelenega dogovora, bo morala energijska intenzivnost v EU do leta 2050 strmo pasti na približno polovico današnje porabe⁴⁶.

Uresničitev cilja podnebne nevtralnosti do leta 2050 bi lahko EU pomagala zmanjšati svojo energetska odvisnost s sedanjih 60 % na 15 %⁴⁷. To bi bilo treba podpreti z znatnim napredkom na področju krožnega gospodarstva. Poglobljena energetska unija bo podpirala razogljičenje, izboljšala energijska učinkovitost, okrepila notranji energetski trg in povečala zanesljivost oskrbe. Prehodi in trdna agenda za trajnostne in nizkoogljične naložbe v infrastrukturo v EU in zunaj nje bi ustvarili naložbene priložnosti za podjetja v EU. Prav tako bi pomagali zagotoviti skladnost javne podpore ter trajnostne raziskave in inovacije na področjih novih tehnologij in virov čiste energije, na katerih zasebni sektor ne dosega rezultatov, ker trg ne deluje. Pomembno bo okrepiti nastajajoče tehnologije ter poskrbeti, da bodo cenovno ugodne in dostopne gospodarstvom v razvoju, da se zagotovi njihova razširjena uporaba. Hkrati bi bolj krožno gospodarstvo in realistične cene zunanjih dejavnikov zmanjšali porabo energije v EU.

Razogljičenje energije bo imelo dolgoročne učinke na geopolitično dinamiko, pri čemer se bodo pojavile nove strateške odvisnosti, druge pa bodo izginile. Vplivalo bo na gospodarstva, ki proizvajajo nafto in plin, ter na vodilne akterje na področju energije iz obnovljivih virov. Potrebna bodo prizadevanja za olajšanje tega prehoda in obvladovanje upada prihodkov v ranljivih državah proizvajalkah. Pomemben napredek pri zmanjševanju povezanih emisij iz proizvodnje (kot je metan iz fosilnega plina) bo omogočil urejen prehod. V tem okviru bodo ključne nove tehnologije. Njihova razpoložljivost in dostopnost bo koristila EU ter bi lahko pomagala gospodarstvom v vzponu, da preskočijo uporabo infrastrukture, ki temelji na fosilnih gorivih, in sprejmejo manj ogljično intenzivne alternative. Tovrstno sodelovanje EU ponuja tudi gospodarske priložnosti in priložnosti za povezanost. Poleg tega bo decentralizirana narava prihodnjih energetskih omrežij skupaj z visokimi zmogljivostmi kibernetike obrambe podprla odpornost EU, saj bo proizvodnja električne energije porazdeljena veliko širše kot v današnjih centraliziranih, bolj ranljivih energetskih sistemih.

3. KREPITEV ZMOGLJIVOSTI NA PODROČJU UPRAVLJANJA PODATKOV, UMETNE INTELIGENCE IN NAJNOVEJŠIH TEHNOLOGIJ

Digitalna suverenost EU bo odvisna od zmogljivosti shranjevanja, pridobivanja in obdelave podatkov, hkrati pa bo izpolnjevala zahteve po zaupanju, varnosti in temeljnih pravicah. Digitalno gospodarstvo, zlasti obdelava podatkov ter visokozmogljivo računalništvo v oblaku in na robu, lahko pozitivno vpliva na gospodarstvo in konkurenčnost EU⁴⁸. Podjetja v EU in organi javne uprave bodo vedno pogosteje uporabljali podatkovno analitiko uporabnikov in entitet, internet stvari in umetno inteligenco. Takšne tehnologije se

⁴⁶ International Renewable Energy Agency (2018), *Global energy transformation: a roadmap to 2050*.

⁴⁷ Vir: Eurostat.

⁴⁸ Še vedno potekajo razprave o vplivu digitalnega gospodarstva na BDP in produktivnost. Glede na nedavne makroekonomske simulacije bi skupni dodatni prispevek novih digitalnih tehnologij k BDP do leta 2030 v EU lahko znašal 2,2 bilijona EUR, kar je 14,1-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2017 (GD CNECT (2020), *Oblikovanje digitalne preobrazbe v Evropi*). Hkrati nekateri ekonomisti poudarjajo, da nove tehnologije le malo vplivajo na BDP in produktivnost.

uporabljajo razširjeno in raznoliko⁴⁹. EU je uvedla pomembne naložbene cilje in instrumente financiranja, da bi spodbudila razvoj in uporabo tehnologij naslednje generacije ter prelomnih tehnologij v oblaku in na robu. Z vse večjo uporabo podatkov za industrijske in poslovne aplikacije bo za doseganje ciljev dvojnega prehoda ključen strateški pristop k razvoju in uporabi industrijskih sistemov interneta stvari, 5G/6G in računalništva na robu z zmožnostjo upravljanja in hitre analize velepodatkov.

Velepodatki in napredna analitika se hitro razvijajo, pri čemer imata vodilno vlogo ZDA in Kitajska. V realnem času zagotavljajo zgodnje kazalnike možnih kriz, zgodnje odkrivanje bolezni in odkrivanje vojaških dejavnosti na velike razdalje. Uporaba takšnih analitik pri odločanju se bo verjetno povečala. Z vidika EU je pomembno, da se te tehnologije razvijajo ob spoštovanju temeljnih pravic in vrednot EU, zlasti kadar sta njihov razvoj in uporaba odvisna od velikih količin podatkov, vključno z osebnimi podatki. Razvoj in uporaba kritičnih tehnologij temeljita na velikih količinah podatkov. Trenutno se podatki, pridobljeni v EU, v veliki meri shranjujejo in obdelujejo v pomnilniku v oblaku, ki ga upravljajo ponudniki, ki niso iz EU, zaradi česar zanje veljajo jurisdikcije tretjih držav. To ustvarja strateške odvisnosti in tveganja za kibernetično varnost, varstvo podatkov, dostop in varnost. To pomeni tudi, da imajo ponudniki, ki niso iz EU, poslovne koristi od obdelave teh podatkov. EU bi morala okrepiti zmogljivosti za shranjevanje podatkov ter zagotoviti dostop do odprtih, varnih in preglednih podatkov ter razpoložljivost povezave za prenos podatkov v visoko dinamičnem območju. Prav tako bi morala ohraniti svojo vodilno vlogo pri razvoju in uvajanju zaupanja vredne umetne inteligence. Spodbujati bi morala standarde in vrednote z zaupanja vrednimi partnerji po vsem svetu.

EU se mora zaradi eksponentnega povečevanja povpraševanja po polprevodnikih bolje pozicionirati na področju razvoja in proizvodnje tehnologij naslednje generacije. Dostop do polprevodnikov bi lahko ogrozila omejena proizvodna zmogljivost, pomanjkanje pa lahko močno vpliva na neprekinjeno poslovanje različnih industrij. EU ima pomembne prednosti in je ključni dobavitelj proizvodne opreme za vse vodilne proizvajalce, vendar zaostaja pri proizvodnji procesorjev naslednje generacije in naprednih polprevodnikov. Tajvan, Kitajska, Južna Koreja⁵⁰ in ZDA veliko vlagajo v spodbujanje domače proizvodnje polprevodnikov. Poleg tega so izdelovalci čipov v Tajvanu, Južni Koreji, na Japonskem in v ZDA napovedali obsežne zasebne naložbe v nove proizvodne zmogljivosti. Da bi EU ostala konkurenčna, mora vlagati v zmogljivosti za naslednjo generacijo procesorjev in polprevodniških čipov. To zahteva poostreno preverjanje tujih prevzemov evropskih proizvodnih zmogljivosti, naložbe v raziskave in razvoj ter vzpostavitev ugodnih pogojev v celotni vrednostni verigi.

4. ZAGOTAVLJANJE IN RAZVEJANOST OSKRBE S KRITIČNIMI SUROVINAMI

Kritične surovine so bistvene za dvojni prehod EU. Širitev zelenih tehnologij, kot so tiste, ki podpirajo vetrno in sončno energijo, shranjevanje domače energije in proizvodnjo baterij

⁴⁹ Povezana in avtomatizirana multimodalna mobilnost ter nemotena izmenjava podatkov bi lahko na primer podprli bolj trajnostno mobilnost ljudi in blaga, znatno zmanjšali število smrtnih žrtev in poškodb v cestnem prometu ter izboljšali kakovost življenja in učinkovitost prometnih sistemov.

⁵⁰ Kitajska vlaga več kot 200 milijard USD v okviru načrta „Made in China 2025“, da bi do leta 2025 dosegla 70-odstotno avtonomijo pri proizvodnji čipov. Južna Koreja načrtuje, da bo do leta 2030 vložila 450 milijard USD v polprevodnike s poudarkom na proizvodnih tehnologijah. Družba Taiwan Semiconductor Manufacturing Company TSMC v treh letih v povečanje proizvodne zmogljivosti vlaga več kot 100 milijard USD.

za električna vozila, bo v naslednjih dveh desetletjih povečala povpraševanje po surovinah, kot so kobalt, litij, grafit, mangan in nikelj⁵¹. Vendar izziv presega zelene tehnologije. Na primer, pričakuje se, da bo sektor majhnih brezpilotnih zrakoplovov, za katere Kitajska prispeva več kot tretjino surovin, eksponentno naraščal do leta 2030, med drugim z velikim potencialom za civilne in komercialne podsektorje ter močno povečanim povpraševanjem po galiju, indiju, skandiju in titanu. Obrambna industrija je močno odvisna od kritičnih surovin, saj na primer skoraj polovica materialov, potrebnih za proizvodnjo zrakoplovov⁵², prihaja iz držav, ki niso članice EU. Povečanje povpraševanja po kritičnih surovinah naj bi sovpadalo s povečanjem pripravljenosti glavnih dobaviteljev (slika 4) za uvedbo izvoznih omejitev⁵³.

Slika 4: Glavni dobavitelji EU za kritične surovine⁵⁴

Dobro premišljena kombinacija industrijskih, raziskovalnih in trgovinskih politik z mednarodnimi partnerstvi bi lahko zagotovila trajnostno in raznoliko oskrbo. EU se sooča z izzivi, povezanimi z dostopom, omejeno diverzifikacijo, motnjami v oskrbi ter nezadostnimi zmogljivostmi za predelavo, recikliranje, rafiniranje in ločevanje. Pripraviti se mora na prihodnjo erozijo zanesljivosti kritične oskrbe zaradi glavnih dejavnikov, ki vplivajo na geopolitično okolje: nestabilnost držav, gospodarska prisila in podnebne spremembe. V večini primerov je najboljši odziv industrije, da zmanjša strateško odvisnost z diverzifikacijo oskrbe, večjo uporabo sekundarnih surovin in nadomeščanjem. Vendar je potencial za diverzifikacijo oskrbe s številnimi kritičnimi surovinami precej omejen zaradi geografsko omejenih virov ali *de facto* monopolov ali oligopolov. Prizadevanja industrije za zagotovitev dostopa do kritičnih surovin in zmanjšanje njenega povpraševanja (z učinkovitostjo, podaljšanjem življenjske dobe izdelkov in krožnim gospodarstvom) zahtevajo jasno dolgoročno strategijo. Poleg tega je treba v skladu z mednarodno dogovorjenimi načeli in zavezami raziskati nove načine pridobivanja, kot sta globokomorsko in vesoljsko rudarjenje.

⁵¹ Evropska komisija (2020), *Critical Raw Materials for strategic technologies and sectors in the EU – a foresight study* (Kritične surovine za strateške tehnologije in sektorje v EU – prognostična študija).

⁵² Kritične surovine, kot so magnezij, niobij, germanij, borat, kobalt in berilij ter elementi redke zemlje, kot so disprozij, samarij, neodim, prazeodim in itrij.

⁵³ Evropska komisija (2021), *Kazalnik za surovine, tretja izdaja*.

⁵⁴ JRC (2021), *Oblikovanje in zagotavljanje strateške avtonomije EU do leta 2040 in naprej*.

5. ZAGOTAVLJANJE GLOBALNEGA POLOŽAJA PRVEGA NA TRGU PRI DOLOČANJU STANDARDOV

EU tekmuje za prednost „prvega na trgu“ pri določanju standardov. To je zlasti pomembno pri nastajajočih tehnologijah (ter povezanih izdelkih in storitvah), kot so umetna inteligenca, blokovna veriga, kvantna in kibernetna varnost, občutljivi in specializirani podatki (npr. na področju zdravja in vesolja), digitalne valute in kemikalije. Druga prednostna področja vključujejo zelene tehnologije, kot so vodik, shranjevanje energije, vetrna energija na morju in trajnostni promet. Naši trgovinski partnerji sprejemajo odločnejše ukrepe v zvezi z določanjem standardov, npr. Kitajska pripravlja načrt „China standards 2035“ za opredelitev tehnologij naslednje generacije, ki bi ga lahko uvedla v 140 državah, ki sodelujejo v pobudi En pas, ena pot. Vendar kitajski državni kapitalizem ni vedno združljiv z odprto svetovno ureditvijo, standardi, osredotočenimi na človeka, in trajnostnimi vrednotami.

Dosežki EU pri določanju notranjih pravil in *de facto* mednarodnih standardov so trdna podlaga za soočanje s tem izzivom. Tako imenovani „učinek Bruslja“⁵⁵, v skladu s katerim multinacionalna podjetja ravna v skladu z ureditvijo na ravni EU, je stranski produkt strogosti navedene ureditve in velikosti enotnega trga. Trgovinski položaj EU je tudi ključno gonilo njene moči regulacije in določanja standardov, tudi v zvezi s prihodnjimi ključnimi trgi in tehnologijami. EU je največji akter v svetovni trgovini in najpomembnejša trgovinska partnerica 74 držav, več kot Kitajska (66) in ZDA (31). Je najpomembnejša trgovinska partnerica za Azijo, Afriko, ZDA, Zahodni Balkan in sosedstvo EU⁵⁶. Mednarodno sprejemanje standardov EU je ključno za vpliv EU na svetovni red in vodilno vlogo na področju podnebnih sprememb, trajnosti in varstva potrošnikov, osebnih podatkov in pravic pri delu. V ta namen si bo EU še naprej prizadevala za dejavno regulativno sodelovanje, s čimer si bo zagotovila vodilno vlogo v mednarodnih organizacijah za določanje standardov, kot je Mednarodna organizacija za standardizacijo.

6. VZPOSTAVITEV ODPORNIH GOSPODARSKIH IN FINANČNIH SISTEMOV, KI BODO KOS IZZIVOM PRIHODNOSTI

Odporno in stabilno gospodarstvo je ključnega pomena za reševanje dolgoročnih izzivov EU. EU bi morala dodatno povečati odpornost in potencial rasti svojega gospodarstva z obravnavanjem preostalih šibkih točk, da bi olajšala sedanje prehode in vzdržala prihodnje pretrese. Trdni gospodarski temelji, produktivnost, naložbe in reforme bodo vplivali na prihodnjo gospodarsko uspešnost EU, povezano s pozitivnimi pogoji financiranja za javni in zasebni sektor.

Socialno tržno gospodarstvo Evrope je tudi ključnega pomena za njen demokratični model, saj varuje ljudi pred socialnimi tveganji in njihovimi posledicami. Enotni trg zagotavlja trdno podlago za okrevanje in odpornost industrije EU ter za olajšanje zelenega in digitalnega prehoda. Da bi bila ta prehoda sprejeta, morata biti pravična, spremljati pa ju mora močnejša ekonomska in socialna konvergenca. Kriza zaradi COVID-19 je poudarila pomen odprtega, konkurenčnega in v celoti delujočega enotnega trga, da se podjetjem omogoči rast do obsega, potrebnega za konkurenčnost na svetovni ravni.

⁵⁵ Bradford, A. (2020), *The Brussels effect – how the European Union rules the world* (Učinek Bruslja – kako Evropska unija vlada svetu).

⁵⁶ COM(2021) 66.

Finančni sistem EU se bo korenito spremenil zaradi podnebnih in tehnoloških sprememb ter brexita. Trajna politična odločenost za odstranitev preostalih ovir za povezovanje trgov ter polno izvajanje unije kapitalskih trgov in bančne unije je zato bistvena za diverzifikacijo in poglobitev virov financiranja za podjetja v EU, izboljšanje možnosti varčevanja za državljane EU, krepitev sposobnosti EU za blažitev pretresov in podporo močnejšim domačim finančnim trgov. To lahko obravnava tudi nadzorno arbitražo med državami članicami in sosednjimi tretjimi državami. Izstop Združenega kraljestva kot pomembnega finančnega vozlišča iz EU krepi potrebo po nadaljnji poglobitvi kapitalskih trgov Unije, pri čemer so trgi EU izkazovali močno prilagodljivost in odpornost. Kljub temu so še vedno prisotni srednjeročni izzivi za finančno stabilnost in odpornost. Najpomembnejši je, da se udeleženci na trgu EU še naprej preveč zanašajo na bistveno finančno infrastrukturo zunaj EU, kar bi lahko povečalo tveganja za finančno stabilnost. Poleg tega mora biti nadzorna zmogljivost v EU ustrezno strukturirana glede na stalno preoblikovanje vrednostnih verig in selitev podjetij v EU po izstopu Združenega kraljestva iz EU.

Finančni sistem EU ima tudi ključno vlogo pri financiranju prehoda na podnebno nevtravno gospodarstvo in odpornosti proti degradaciji okolja. EU bo potrebovala 470 milijard EUR dodatnih naložb na leto, da bi dosegla svoje podnebne in okoljske cilje do leta 2030, za kar bo potrebna obsežna mobilizacija zasebnega kapitala. Institucionalni in mali vlagatelji kažejo vse večje zanimanje za trajnostne naložbe, kar se kaže v petkratnem povečanju neto kapitalskih tokov, ki so jih pritegnili kapitalski skladi v 10 mesecih po sprejetju okoljskih, socialnih in upravljaljskih strategij, v primerjavi z 10 meseci prej⁵⁷. Večja preglednost ekološkega odtisa finančnih produktov in ocen ter dostop do zanesljivih podatkov, pomembnih za trajnost, bosta bistvena za financiranje urejenega prehoda in preprečevanje lažnega zelenega oglaševanja.

Podnebne spremembe in degradacija okolja lahko neposredno vplivajo tudi na finančno stabilnost zaradi pogostejših in hujših ekstremnih vremenskih pojavov. Trenutno je zavarovanih samo 30 % vseh gospodarskih izgub. Naložbe v netrajnostne dejavnosti in sredstva bodo vse bolj verjetno nasedle, finančna stabilnost pa bi lahko bila ogrožena v primeru neurejenega in nenadnega odziva na prehod. Finančni sistem EU mora v finančno odločanje sistematično vključevati tveganja in učinke glede trajnosti ter dolgoročne strategije za obvladovanje in financiranje tveganja nesreč.

Digitalna doba bo vplivala tudi na plačilna sredstva in kapitalske trge, pri čemer bo vse pomembnejša vloga kriptosredstev in razvoja digitalnih valut. Digitalno financiranje lahko ustvari nove priložnosti za državljane in podjetja, vendar je treba hkrati zagotoviti varstvo potrošnikov. Potreben je močan, konkurenčen, ustrezno reguliran in nadzorovan digitalni finančni sektor EU.

Vzpostavitev kitajskega digitalnega juana hitro napreduje in tudi druge države se ukvarjajo s svojimi digitalnimi valutami. Centralnobančne digitalne valute bi vplivale tudi na sedanji model centralnih bank, vodenje monetarne politike in sisteme varstva potrošnikov. Evropska centralna banka skupaj s Komisijo dejavno sodeluje pri oblikovanju koncepta digitalnega eura, ki lahko državljanom in podjetjem v EU prinese znatne koristi. Vendar je za izkoriščanje prednosti javnega digitalnega eura ključno, da se obravnavajo morebitni izzivi za politike EU, kot so tisti, povezani s finančnim posredništvom in stabilnostjo.

⁵⁷ Poročilo o evropski finančni stabilnosti in povezanosti (EFSIR), SWD(2021) 113.

Širša uporaba eura v mednarodni trgovini in storitvah, tudi na energetskih trgih, in vseevropske rešitve za takojšnje plačilo bi okrepile strateški vpliv EU. Okrepila bi se odpornost EU, tudi proti ekstrateritorialni uporabi sankcij s strani tretjih držav. To bi EU omogočilo, da še naprej izkorišča mednarodne finančne trge, hkrati pa obvladuje zunanja tveganja in preprečuje strateško odvisnost. Hkrati bi lahko slabosti v integriteti ponudnikov storitev, trgov in infrastruktur iz tretjih držav povzročile tveganja.

EU mora biti še naprej vodilna v svetu v boju proti pranju denarja in financiranju terorizma ter zagotoviti ustrezne zaščitne ukrepe proti tem nezakonitim namenom.

7. RAZVOJ IN OHRANJANJE ZNANJ IN SPRETNOSTI TER TALENTOV, KI USTREZAJO AMBICIJAM EU

Za uspešno soočanje z demografskimi trendi in odpravo obstoječih vrzeli v znanjih in spretnostih v okviru dvojnega prehoda bodo potrebni jasni odzivi. Čeprav je potrebna večja udeležba delovne sile, bo treba prilagoditi politike trga dela in socialne politike, da bi preprečili povečanje socialno-ekonomskih neenakosti in zagotovili poštene delovne pogoje, dostojne dohodke in dostop do socialne varnosti. Tesno sodelovanje s socialnimi partnerji je ključnega pomena za odziv na to novo realnost. Če bi zagotovili dobre delovne pogoje in jih vključili v politike aktivnega staranja, bi podaljšanje dejanske upokojitvene starosti za eno leto lahko na trg dela dodalo štiri milijone ljudi⁵⁸. Večja udeležba žensk na trgu dela bi s ciljno usmerjenimi ukrepi, ki zagotavljajo enakost spolov ter usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, prav tako podprla stopnjo zaposlenosti. To velja zlasti za države članice, v katerih je stopnja udeležbe žensk pod povprečjem EU⁵⁹. Večja udeležba delovne sile bi prinesla gospodarske in socialne koristi po vsej EU, npr. nižje razmerje med odvisnimi nezaposlenimi in delavci ter večja udeležba delovne sile. Poleg tega bi novi pristopi k delovnim vzorcem pomagali ublažiti slabosti staranja prebivalstva. Dobro vodene zakonite migracije, ki obravnavajo potrebe po znanjih in spretnostih ter vrzeli, povezane z učinkovitimi politikami vključevanja, bi pomembno prispevale k trgu dela EU.

Mladi si zaslužijo boljši dostop do kakovostnih delovnih mest. Potrebna bo stalna podpora zaposlovanju mladih s ciljno usmerjenimi programi podpore. Naslednja generacija je vse bolj pripravljena na digitalni prehod⁶⁰, čeprav ostaja izziv premostiti vrzel v digitalnih znanjih in spretnostih ter povečati število mladih žensk za študij naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike. Olajšanje prehoda iz izobraževanja v zaposlitev, ustvarjanje kakovostnih delovnih mest na začetni ravni in vključevanje mladih v politični dialog bodo prav tako ključnega pomena za mlade, ki vstopajo na trg dela.

Za izkoriščanje zaposlitvenih možnosti, ki jih prinaša dvojni prehod, bodo potrebni ukrepi politike, ki bodo podpirali prehod na nove vrste delovnih mest. To vključuje podporo regijam in delavcem v sektorjih, v katerih se bo izvajal prehod, ter pravo kombinacijo podpore, spodbud in okvirnih pogojev za podjetja iz tradicionalnih in novih sektorjev. Potrebne bodo tudi prilagoditve sistemov izobraževanja in usposabljanja, saj se zahteve po znanjih in spretnostih ter ravni izobrazbe v zelenem in digitalnem gospodarstvu

⁵⁸ Evropska komisija (2020), *Employment and Social Developments in Europe* (Poročilo o razvoju na področju zaposlovanja in socialnih razmer v Evropi).

⁵⁹ Trenutne ravni znašajo od 47,5 % do 79,3 %, glej COM(2020) 152.

⁶⁰ Delež mladih odraslih z digitalno usposobljenostjo nad osnovno ravno presega 50 % in se povečuje; glej tekoče delo JRC v zvezi s preglednico „digitalne odpornosti“, ki temelji na podatkih Eurostata (digitalna znanja in spretnosti) in podatkih PREDICT CORE (razpoložljiva mesta v naprednih tehnologijah).

hitro povečujejo, in sicer hitreje kot v gospodarstvu na splošno⁶¹. Prihodnja delovna sila EU bo verjetno bolj izobražena in se bo bolj sposobna prilagajati spreminjajoči se naravi dela in nadgrajeni inteligenci. Do leta 2050 naj bi 54 % vseh udeležencev na trgu dela imelo postsekundarno izobrazbo⁶². Kompetence na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva, umetnosti in matematike, digitalne spretnosti in pismenost, skupaj s sektorskim strokovnim znanjem za doseganje zelenega prehoda (npr. na področju energije iz obnovljivih virov, krožnega gospodarstva, novih zelenih tehnologij ali sonaravnih rešitev), bodo nepogrešljivi za uspešno vključevanje na trg dela in v družbo. Da bi zagotovili dostop do znanj in spretnosti prihodnosti, bodo morali sistemi izobraževanja in usposabljanja EU ostati v svetovnem vrhu. EU bi morala tudi spodbuditi več svojih talentov (na univerzah, v raziskovalnih ustanovah ali podjetjih), da ostanejo v Evropi⁶³, in ublažiti beg možganov med državami članicami in regijami.

8. KREPITEV VARNOSTNIH IN OBRAMBNIH ZMOGLJIVOSTI TER DOSTOPA DO VESOLJA

Potrebni so ukrepi za zmanjšanje povečanega tveganja konfliktov, notranje nestabilnosti in motenj v kritični infrastrukturi. EU mora še naprej igrati ključno vlogo v preventivni diplomaciji ter podpirati, prilagajati in nadgrajevati svoja orodja, da bi zagotovila učinkovitost svojih ukrepov. Krepitev zaupanja in usklajevanja med državami članicami ter zmogljivosti za boljše predvidevanje tveganj ob upoštevanju izkušenj bi lahko EU zagotovila večji vpliv in zmožnost skupnega ukrepanja na področju obrambe in varnosti. EU bi morala še naprej podpirati države članice pri razvoju ustreznih orodij, tudi za krepitev odpornosti in odzivanje na hibridne grožnje ob doslednem spoštovanju pravnega in etičnega okvira EU. Večja verjetnost ekstremnih vremenskih pojavov, prihodnjih pandemij ali drugih naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek, ponovno potrjuje potrebo po odločnejšem odzivu EU in sodelovanju na področju civilne zaščite, vključno z izboljšanjem preprečevanja nesreč, kot so poplave, požari v naravi in nalezljive bolezni, ter pripravljenosti in odzivanja nanje⁶⁴.

EU bi se morala zavezati, da bo združila moči in okrepila skladnost nedavno vzpostavljenih instrumentov in pobud za sodelovanje, da bi okrepila svoje obrambne zmogljivosti in operacije. EU mora zagotoviti svojo sposobnost, da (po potrebi samostojno) brani svoje bistvene varnostne interese v zahtevnem mednarodnem okolju, ki ga zaznamujeta konkurenca velikih sil in tekmovanje za vodilni položaj na področju tehnologije. EU je nedavno dosegla napredek na področju obrambe z uvedbo več pomembnih pobud. Preostale ranljivosti vključujejo razmeroma nizko raven odhodkov, razdrobljenost povpraševanja in ponudbe ter vrzeli v raziskavah, inovacijah in proizvodnji⁶⁵. Na mednarodni ravni bo morala EU ob spodbujanju mednarodnega reda, ki temelji na pravilih, in tesnem sodelovanju z Natom okrepiti svojo pripravljenost na bolj konflikten svet. Z razvojem domačih obrambnih

⁶¹ Evropska komisija (2019), *Employment and Social Developments in Europe* (Poročilo o razvoju na področju zaposlovanja in socialnih razmer v Evropi).

⁶² JRC (2019), *Demographic scenarios for the EU: migration, population and education*.

⁶³ PPMI, IDEA Consult in WIFO (2020), študija MORE4, Podporno zbiranje podatkov in analiza v zvezi z vzorci mobilnosti in poklicnimi potmi raziskovalcev.

⁶⁴ V okviru sedanjega mehanizma EU na področju civilne zaščite države članice EU ter Islandija, Norveška, Srbija, Severna Makedonija, Črna gora in Turčija sodelujejo na področju civilne zaščite, da bi izboljšale preprečevanje nesreč ter pripravljenost in odzivanje nanje. Stalno spremljanje, ki ga izvaja Center za usklajevanje nujnega odziva, zagotavlja hitro napotitev nujne pomoči prek neposredne povezave z nacionalnimi organi civilne zaščite. Specializirane ekipe in oprema, kot so letala za gašenje gozdnih požarov, iskalne, reševalne in zdravstvene ekipe, se lahko v kratkem času mobilizirajo za napotitve v EU in zunaj nje, da bi podprli prizadevanja za odziv držav, ki so jih prizadele nesreče.

⁶⁵ Evropska obrambna agencija (2020), poročilo o usklajenem letnem pregledu na področju obrambe (CARD).

zmogljivosti se bo povečala zmogljivost EU za spodbujanje mednarodnega reda, ki temelji na pravilih, hkrati pa se bo okreplila vloga držav članic EU v Natu.

Bistveno je, da EU podpira neodvisen, zanesljiv in stroškovno učinkovit dostop do vesolja. Vesoljske tehnologije so skupaj z umetno inteligenco strateška sredstva za boj proti grožnjam in predvidevanje prihodnjih tveganj, kot so hibridne grožnje, vključno s kibernetiskim vohunjenjem⁶⁶. Pomembne so za prihodnost komunikacij EU, opazovanje Zemlje, proizvodnjo in varnost, pri čemer predstavljajo bistveno sestavino dvojnega prehoda. Pomagajo spremljati podnebne spremembe, promet, varnost in obrambo ter so ključnega pomena za delovanje kritične infrastrukture in tehnologije. Poleg tega je oboroževanje vesolja s strani tekmecev EU vse bolj podprto z novimi tehnologijami, kot je protisatelitsko orožje. Vesoljski sektor h gospodarstvu EU prispeva 46–54 milijard EUR⁶⁷, do leta 2040 pa naj bi se po vsem svetu povečal na 1 bilijon EUR⁶⁸. EU je trenutno vodilna v svetu na nekaterih področjih (npr. satelitske storitve), medtem ko na drugih področjih (npr. nosilne rakete in vesoljske misije) prevladujejo ZDA, Kitajska in Rusija, vedno bolj pa tudi zasebni akterji. Druge države s programi vesoljskih poletov imajo zelo močan domači trg, ki je dejansko glavna stranka z velikim obsegom izstrelitev (vključno z izstrelitvami na področju obrambe in nacionalne varnosti). Ob pomanjkanju tega so podjetja EU, ki se ukvarjajo z izstreljevanjem, na svetovnem trgu v slabšem konkurenčnem položaju in so veliko bolj odvisna od komercialnega trga kot konkurenti iz Kitajske, Rusije, ZDA ali Japonske.

EU bi morala svojo vesoljsko infrastrukturo opredeliti kot strateško in čim bolj povečati koristi novih tehnologij, kot so napredne nosilne rakete, nanosateliti, robotika, velike konstelacije, operacije v orbiti ali kvantne aplikacije (npr. za varno komunikacijo in opazovanje Zemlje za varno povezljivost). Prav tako bi se morala pripraviti na nove dejavnosti v vesolju in spodbujati storitve v orbiti ali vesoljske podatkovne centre na podlagi svojega strokovnega znanja na področjih, kjer ima konkurenčno industrijsko zmogljivost, kot so telekomunikacije in opazovanje Zemlje.

9. SODELOVANJE S SVETOVNIMI PARTNERJI ZA SPODBUJANJE MIRU, VARNOSTI IN BLAGINJE ZA VSE

Multilateralizem se mora prilagoditi, da bo še naprej ustrezal svojemu namenu. Pandemija COVID-19 in podnebna kriza v celoti ponazarjajo potrebo po večstranskih rešitvah in usklajenem globalnem sodelovanju pri pripravljenosti na krize in odzivanju nanje. V obeh primerih je podpora najmanj razvitim ali bolj ranljivim partnerskim državam bistvena za premagovanje prihodnjih izzivov, pri čemer nobena država ne sme biti zapostavljena. Edina pot naprej je resnično vključujoč in omrežen multilateralizem⁶⁹. EU se je zato zavezala, da si bo prizadevala za svetovni red, ki temelji na pravilih in v središču katerega bodo Združeni narodi. To bo vključevalo ohranjanje dobrega delovanja, reformiranje elementov, ki so potrebni spremembe, in razširitev učinkovitega globalnega upravljanja na nova področja. EU bi morala sprožiti in olajšati razprave o potrebnih reformah svetovnega upravljanja. Podpreti bi morala potekajočo reformo ZN na podlagi jasnih pravil in vrednot. Ponovna vzpostavitev polnega delovanja sistema za reševanje sporov je tudi nujna

⁶⁶ NATO (2020), *Science & technology trends 2020-2040: exploring the S&T edge*.

⁶⁷ Evropska komisija (2020), bilten *Foresight ON* na temo varnosti.

⁶⁸ Morgan Stanley (2016), *The space economy's next giant leap*.

⁶⁹ Glej na primer: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-09-21/remarks-general-assembly-ceremony-marking-the-75th-anniversary-of-the-united-nations>.

prednostna naloga v okviru potrebne posodobitve vseh funkcij Svetovne trgovinske organizacije (STO), da se zagotovi, da se bo lahko soočila z izzivi svetovne trgovine. Upravljanje mednarodnih finančnih institucij, kot so Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad in Nova razvojna banka⁷⁰, bi moralo bolje odražati nastajajoče regionalne in svetovne izzive. Globalno gospodarsko upravljanje bi moralo obravnavati neželene učinke prelivanja monetarnih, fiskalnih in makroekonomskih politik na nastajajoče trge.

Odločnejše ukrepanje bo ključno v boju proti prisilnim ukrepom ali ekstrateritorialnim sankcijam, ki jih naložijo tretje države. Odprta trgovina in naložbe so ena od temeljnih prednosti EU, vendar se bo morala EU boriti proti gospodarskemu pritisku in ukrepati v primeru blokiranja reševanja sporov v okviru STO ali dvostranskih sporazumov. Močnejši instrumenti trgovinske zaščite morajo zaščititi gospodarske subjekte EU pred nepoštenimi trgovinskimi praksami in preprečiti spodkopavanje strateških prednostnih nalog EU. Potencialna tveganja za varnost ali javni red, ki izhajajo iz pridobitve določenega podjetja, infrastrukture ali tehnologije ali nadzora nad njimi, zahtevajo celovit mehanizem pregleda neposrednih tujih naložb in ukrepe za obravnavo morebitnih izkrivljajočih učinkov tujih subvencij. Izvozni krediti EU lahko zagotovijo enake konkurenčne pogoje na trgih zunaj EU, na katerih so tuji konkurenti vedno bolj deležni finančne podpore svojih vlad.

EU bo morala tudi okrepiti in razviti strateške in tematske koalicije in partnerstva z določenimi državami in regijami. Obnovljeno čezatlantsko zavezništvo, vključevanje Zahodnega Balkana, tesnejše sodelovanje s Turčijo in državami sosedstva, strateško partnerstvo z Afriko, povezljivost v indijsko-pacifiški regiji in stabilnost v Srednji Aziji so vse geopolitične prednostne naloge. Kitajska je hkrati partnerica pri sodelovanju za nekatere skupne cilje, pogajalska partnerica, gospodarska konkurentka in sistemska tekmica. Vedno večjo prisotnost Kitajske v svetu, tudi v Evropi, mora spremljati prevzemanje večje odgovornosti za spoštovanje na pravilih temelječega mednarodnega reda ter večja vzajemnost, nediskriminacija in odprtost njenega domačega sistema⁷¹. Z Rusijo mora EU nadaljevati svoj načelni pristop k zaščiti svojih interesov in spodbujanju vrednot, ki temeljijo na izvajanju petih dogovorjenih načel⁷². EU mora vztrajati, da mora rusko vodstvo pokazati bolj konstruktivno sodelovanje in ustaviti ukrepe proti EU in njenim državam članicam ter partnerskim tretjim državam. To je nujno za spremembo sedanjega neproduktivnega in potencialno nevarnega trenda v tem pomembnem odnosu. Še naprej bo pomembno tudi sodelovanje s skupinama G7 in G20.

EU bi morala okrepiti partnerstva z mednarodnimi organizacijami, ki so osrednjega pomena za stabilnost Evrope in sveta. V sodelovanju z Organizacijo Severnoatlantske pogodbe (NATO), ki je branik evropske obrambe, je dosegla doslej najvišjo raven⁷³. Partnerstvo med EU in Natom je nepogrešljiv steber obrambe EU ter se bo še okrepilo⁷⁴. EU bi morala tudi dodatno okrepiti sodelovanje z Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi pri vprašanih skupnega interesa ter nadaljevati tesne odnose s Svetom Evrope, ki krepijo naše skupno spoštovanje človekovih pravic, demokracije in pravne države. Medregionalno sodelovanje z organizacijami, kot so Afriška unija, Skupnost

⁷⁰ Cilj Nove razvojne banke je mobilizirati sredstva za razvojne projekte v državah BRICS, državah v vzponu in državah v razvoju.

⁷¹ Evropska komisija (2019), *EU-Kitajska: strateška vizija*.

⁷² Glej JOIN(2021) 20.

⁷³ Šesto poročilo o napredku pri izvajanju skupnega svežnja predlogov, ki ga je Svet EU potrdil 6. decembra 2016, Svet Nata pa 5. decembra 2017 (junij 2021).

⁷⁴ NATO (2021), Sporočilo z vrha v Bruslju.

latinskoameriških in karibskih držav ter Združenje držav jugovzhodne Azije, zagotavlja pomembne vzpore za regionalni razvoj in stabilnost ter prispeva k uresničevanju svetovne agende EU. EU bo morala razviti tudi usklajeno stališče do drugih mednarodnih akterjev in si dejavno prizadevati za sodelovanje s partnerji, pripravljenimi za iskanje skupnih rešitev za svetovne izzive ter mirno in trajnostno upravljanje skupnih globalnih dobrin (npr. oceanov, vesolja).

EU je pripravljena voditi svetovne koalicije za podnebne in okoljske ukrepe. Z evropskim zelenim dogovorom⁷⁵ in njegovimi ključnimi pobudami, kot je sveženj „Pripravljeni na 55“⁷⁶, si EU prizadeva za preoblikovanje gospodarstva in celovite politike na področju podnebja, biotske raznovrstnosti in okolja⁷⁷. EU se je zavezala, da bo uresničevala Pariški sporazum, Agendo Združenih narodov do leta 2030 in njene cilje trajnostnega razvoja ter svetovni okvir za biotsko raznovrstnost po letu 2020. Njihovo doseganje vse bolj ogrožajo posledice krize zaradi COVID-19. Pandemija bi lahko na primer izničila leta razvojnega napredka v Afriki, kjer države v povprečju že porabijo 30 % svojih prihodkov za servisiranje dolga (prej 20 %) ⁷⁸. Ker EU ustvari le 8 % svetovnih emisij toplogrednih plinov, do leta 2024 pa naj bi bilo 85 % svetovne rasti BDP ustvarjenih drugod⁷⁹, je treba ambiciozno notranjo agendo EU uskladiti z enako ambicioznim globalnim sodelovanjem. Odločilnega pomena bo, v kolikšni meri lahko zlasti gospodarstva in družbe v vzponu ločijo človekov in gospodarski razvoj od proizvodnje z intenzivno porabo virov in emisij toplogrednih plinov. EU bi morala še naprej imeti ključno vlogo pri zagotavljanju čim večje podpore prehodu na svetovni ravni, poleg tega, da bi bila uspešna pri lastni preobrazbi. EU bi morala okrepiti celovito okoljsko diplomacijo pod vodstvom EU, pri čemer bi morala dati prednost podnebnim spremembam in okoljskim ukrepom, zlasti v okviru konferenc Združenih narodov o podnebnih spremembah in drugih ustreznih večstranskih organizacijah.

„Agende na področju povezljivosti“⁸⁰ bi morale biti vključene v strateška partnerstva EU. So del geopolitičnega nabora orodij. ZDA imajo zakon „BUILD Act“, Japonska pa partnerstvo za kakovostno infrastrukturo. Kitajska prek pobude En pas, ena pot uveljavlja svoje gospodarske, politične in varnostne interese po vsem svetu, tudi v Evropi. V zadnjem desetletju je bila daleč največja razvijalka infrastrukture v Afriki, saj po ocenah na celini deluje 10 000 kitajskih podjetij. Po vzpostavitvi mreže „Blue Dot Network“ z Japonsko in Avstralijo so ZDA v okviru skupine G7 predložile pobudo „Build Back Better World“ (B3W). Pristopa Kitajske in ZDA se razlikujeta, vendar sta obe državi pred EU, kar se tiče vpliva na internetno infrastrukturo in tiste, ki so od nje odvisni. EU ima izkušnje z razvojem povezljivosti in lahko gradi na obetavnih partnerskih izkušnjah z Japonsko in Indijo. Čeprav je EU vzpostavila prve gradnike strategije EU za povezljivost⁸¹, jo je treba nadalje razviti in uskladiti s hitro spreminjajočimi se razmerami. EU bi se lahko osredotočila zlasti na

⁷⁵ COM(2020) 640.

⁷⁶ COM(2021) 550.

⁷⁷ Emisije toplogrednih plinov EU so se v obdobju med letoma 1990 in 2019 zmanjšale za 24 %, medtem ko se je gospodarska rast v istem obdobju povečala za približno 60 %. Evropska komisija (2019), *Dosežki EU na področju podnebnih ukrepov*.

⁷⁸ JRC (2021), *Oblikovanje in zagotavljanje odprte strateške avtonomije EU do leta 2040 in naprej*.

⁷⁹ COM(2021) 66.

⁸⁰ Povezljivost je mogoče opredeliti kot zблиževanje držav, družb in ljudi. Zajema fizične in institucionalne socialno-kulturne povezave, sektorske sporazume ter regulativno in tehnično sodelovanje v konkretnih sektorjih, kot so promet, energetika in digitalno področje.

⁸¹ Pristop EU k povezljivosti je bil določen v skupnem sporočilu „Povezovanje Evrope in Azije – gradniki strategije EU“, JOIN(2018) 31.

trajnostni promet, odporna in varna digitalna infrastrukturna omrežja ter vsesplošno informacijsko povezljivost, ki prav tako temelji na vesolju. Pristop Ekipe Evropa⁸² bo ključnega pomena za doseganje potrebnega obsega izvajanja.

Mednarodno upravljanje oceanov je vse bolj strateško področje. Oceani so bistveni pri uravnavanju podnebja, saj proizvedejo polovico kisika v zemeljski atmosferi in absorbirajo 25 % emisij CO₂. V njih živi krhek ekosistem, ki je vir hranljive hrane in zagotavlja 4,5 milijona neposrednih delovnih mest v EU. Kumulativni učinki pridobivanja virov in onesnaževanja so se povečali, saj je bilo vsako leto v oceanih prelovljenih 31 % svetovnih staležev rib in v oceane odvrženih od 4,8 do 12,7 milijona ton plastičnih odpadkov⁸³. Ker se pričakuje, da se bo svetovno prebivalstvo povečalo, se bo povečal človeški pritisk na oceane, kar bo zahtevalo učinkovitejše, medsektorsko in celostno upravljanje oceanov, ki bo temeljilo na močnem sodelovanju.

Za utrditev vloge EU kot vodilnega svetovnega akterja na področju človekovih pravic so ključna partnerstva z državami in organizacijami, ki imajo skupne demokratične vrednote. Za varstvo človekovih pravic je treba uporabiti vsa razpoložljiva orodja, vključno z globalnim režimom sankcij EU na področju človekovih pravic, političnimi dialogi in dialogi o človekovih pravicah, strateškimi partnerstvi z mednarodnimi in regionalnimi organizacijami ter proaktivno udeležbo v mednarodnih forumih. Potrebno je tudi tesnejše sodelovanje z zasebnim sektorjem za spodbujanje odgovornega ravnanja podjetij. Da bi na svetovni ravni spodbujali demokracijo in blaginjo, bi moralo biti izobraževanje tudi osrednja mednarodna politika, ki jo EU izvaja skupaj s svojimi partnerji.

10. KREPITEV ODPORNOSTI INSTITUCIJ

Javne institucije in uprave se morajo odzivati na družbena vprašanja in učinkovito izvajati politike. Večja polarizacija kaže na potrebo po participativnem in vključujočem upravljanju za krepitev zaupanja in legitimnosti na vseh ravneh. Institucije in procesi morajo povečati svojo odpornost, se prilagajati in uvajati inovacije, da se bodo lahko soočili z novimi izzivi in dosegali rezultate za državljane. Nove oblike participativne demokracije, nove tehnologije, državljanska udeležba in lokalne inovacije, kot v okviru Konference o prihodnosti Evrope⁸⁴, lahko povečajo politično udeležbo in okrepijo odpornost naših demokratičnih sistemov.

Boj proti dezinformacijam in zagotavljanje svobode izražanja, pluralističnih in vključujočih demokratičnih razprav ter medijske svobode v EU in zunaj nje bodo odvisni od stalnega razvoja skupnih okvirov in praks. Partnerstva z drugimi svetovnimi javnimi in zasebnimi akterji bodo ključna za zagotovitev trdnjega in učinkovitejšega odziva. To mora spremljati spodbujanje svobodnih in poštenih volitev ter zaščita svobode in pluralnosti medijev.

Posledice sedanjih in prihodnjih trendov bodo zahtevale prožne politične odzive. Treba bo sprejeti in obvladovati negotovost, nestanovitnost, kompleksnost in dvoumnost. Razvoj zmogljivosti strateškega predvidevanja lahko pomaga oceniti bližajoča se tveganja in se bolje pripraviti na obvladovanje kriz in nastajajočih priložnosti. K temu bosta prispevala mreža EU

⁸² Ekipo Evropa sestavljajo EU, države članice in njihove diplomatske mreže, finančne institucije, vključno z nacionalnimi razvojnimi bankami in izvajalskimi agencijami, ter Evropska investicijska banka in Evropska banka za obnovo in razvoj.

⁸³ Evropska agencija za okolje (2019), *Evropsko okolje – stanje in napovedi 2020*.

⁸⁴ <https://futureu.europa.eu/?locale=sl>.

za predvidevanje, sestavljena iz „ministrov za prihodnost“, in s tem povezan razvoj zmogljivosti predvidevanja na nacionalni ravni.

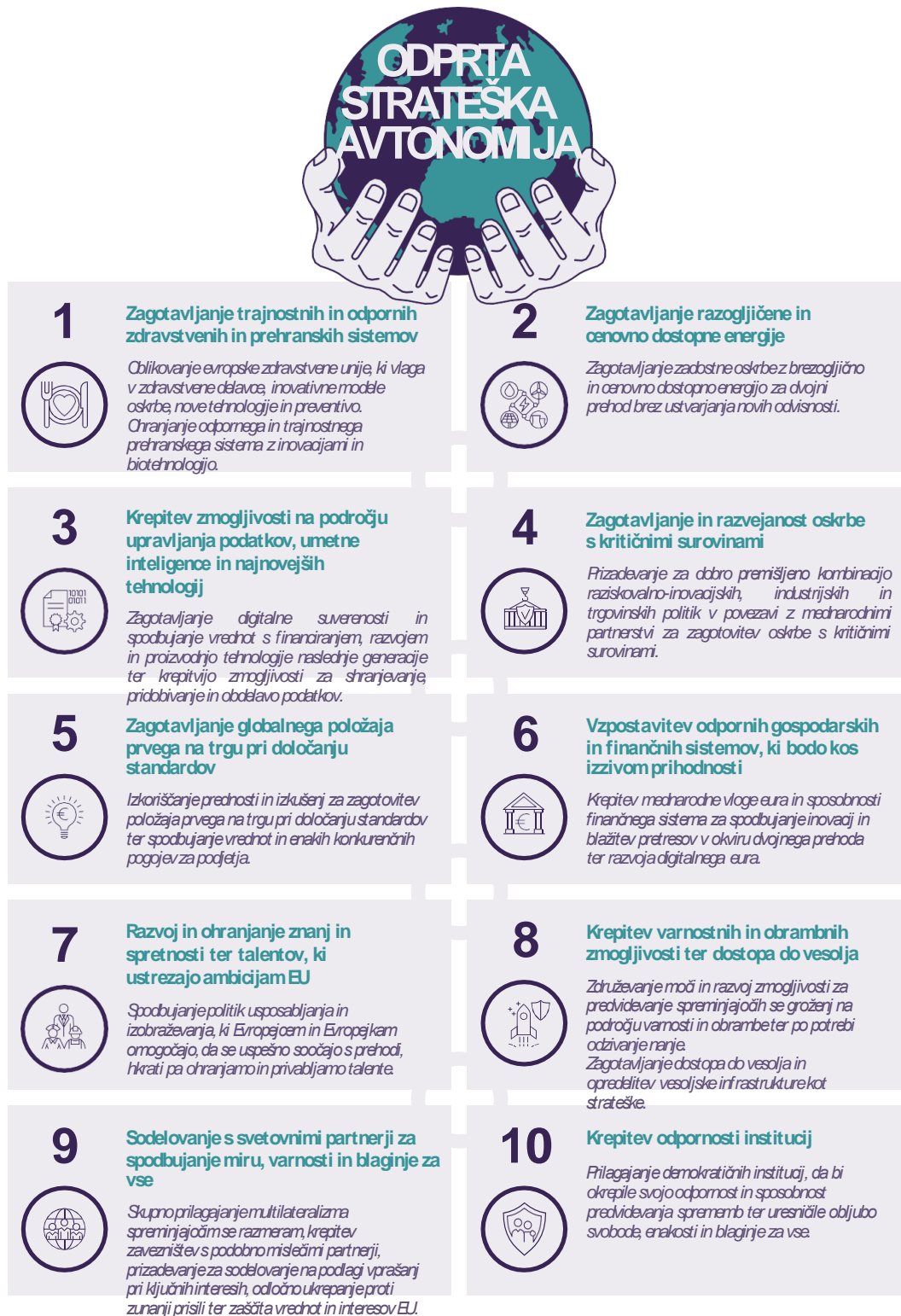
Večja pripravljenost pomeni tudi boljše spremljanje odpornosti na izzive in prehod na trajnosten, pravičen in demokratičen način. Preglednice odpornosti⁸⁵, ki jih je razvila Komisija (v sodelovanju z državami članicami in deležniki), kot je bilo napovedano v poročilu o strateškem predvidevanju za leto 2020, so pomemben korak k bolj celostnemu pristopu k merjenju blaginje, saj niso osredotočene zgolj na BDP. Njihov večdimenzionalni pristop osvetljuje prihodnje izzive in priložnosti ter pomaga pri preobrazbi družbe v smeri bolj trajnostnega razvoja. Preglednice odpornosti bodo prispevale tudi k naknadni oceni evropske strategije za okrevanje in odpornost, tudi s primerjavo z drugimi ključnimi svetovnimi akterji.

IV. POSTAVLJANJE TEMELJEV ZA JUTRIŠNJE POLITIKE

Nastajajoči svetovni red je čedalje bolj večpolaren in pod vse večjimi pritiski. Čeprav ne moremo napovedati prihodnosti, si moramo prizadevati za najugodnejši scenarij za ohranitev in okrepitev zmogljivosti in svobode ukrepanja EU, ki temelji na jasnem razumevanju megatrendov, negotovosti in priložnosti. To sporočilo podpira skupno dolgoročno vizijo odprte strateške avtonomije EU do leta 2050, pri čemer poudarja potrebo po večji skladnosti med različnimi časovnimi obdobji ter med programom notranje in zunanje politike na desetih področjih ukrepanja (*slika 5*).

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en; preglednice odpornosti so orodja za spremljanje za ocenjevanje ranljivosti in zmogljivosti EU ter držav članic v štirih razsežnostih: socialni in ekonomski, zeleni, digitalni in geopolitični.

Slika 5: Ključne posledice za zmogljivost in svobodo ukrepanja EU

EU si bo med drugim odločno prizadevala za podnebno nevtralnost do leta 2050 in okrepila vodilno vlogo v svetu na tem področju. Bolj krožno gospodarstvo bodo poganjali razogljíčena energija, zelene in digitalne tehnologije ter vrhunski talenti. Dvojni prehod bo okrepil konkurenčnost, ustvaril gospodarske in socialne priložnosti ter prispeval k svetovnemu redu, hkrati pa zmanjšal strateške odvisnosti. Digitalno hiperpovezana prihodnost, ki temelji na velepodatkih, umetni inteligenci in kvantnem preskoku, bo nelinearna in negotova. Zaradi močnih in raznolikih učinkov na različne sektorje, ozemlja in družbo je treba tehnološki napredek podpreti z močnim socialnim tržnim gospodarstvom in konkurenčnim enotnim trgom. Zahteva tudi vnaprejšnji in vključujoč pristop k izobraževanju in usposabljanju, ki ljudem omogoča, da se samozavestno soočajo s spremembami. S spodbujanjem in lažanjem sodelovanja se bodo okrepile tudi demokracije.

EU se pri prizadevanjih za vodilno vlogo v svetu do leta 2050 ne bo osredotočala samo nase, temveč bo pri svojem ravnanju vztrajala pri svojih načelih, vrednotah in prožnosti. Kot medsebojno povezana svetovna sila v večpolarnem svetu bo nenehno krepila svoja tesna mednarodna partnerstva za spodbujanje miru, stabilnosti in blaginje ter enotno nastopala proti zlonamernim akterjem in reševala skupne izzive. Prevezela bo vodilno vlogo pri učinkovitem večstranskem sodelovanju, hkrati pa zaščitila državljane EU in gospodarstvo pred nepoštenimi in izkoriščevalskimi praksami. EU bo spoštovala obljubo o pravičnem in demokratičnem doseganju dvojnega prehoda, da bi naslednji generaciji Evropejcev in Evropejk zagotovila sposobnost in svobodo, da začrtajo svojo pot.

Naslednje poročilo o strateškem predvidevanju bo osredotočeno na boljše razumevanje tesnega povezovanja zelenega in digitalnega prehoda, tj. kako se lahko medsebojno krepita, tudi z uporabo nastajajočih tehnologij.